

چک‌لیست ۵ قانون طلایی هفته‌ی اول مهر

پنج قانون پایه برای کلاس، همراه با سؤال‌های آماده برای اینکه دانش‌آموزها خودشان در ساختن این قانون‌ها نقش داشته باشند – چون قانونی که خودشان بسازند، خودشان هم بیشتر پاسش می‌دارند.

یک اصل ساده

همه‌ی این چک‌لیست، بر پایه‌ی همین یک جمله ساخته شده است

اصل اصلی

قانونی که خودش بسازد، خودش هم پاسش می‌دارد.

وقتی قانون فقط اعلام می‌شود، ذهن دانش‌آموز آن را چیزی «بیرونی» می‌بیند - چیزی که فقط وقتی معلم ناظر است رعایت می‌شود. اما وقتی خودش در ساختن قانون نقش داشته باشد، آن را «مال خودش» می‌بیند و حتی بدون نظارت هم رعایتش می‌کند.

برای همین، به جای اعلام مستقیم پنج قانون، برای هرکدام یک «سؤال کاوشگر» طراحی شده تا از دل گفت‌وگو با خود دانش‌آموزها بیرون بیاید. همین تفاوت کوچک - پرسیدن به جای دستور دادن - نتیجه‌ی اجرای قانون را در طول سال تغییر می‌دهد.

۵ قانون طلایی، با چند نوع سؤال برای هرکدام

این سؤال‌ها را بپرسید، نه خود قانون را

برای هر قانون سه نوع سؤال آورده شده: یک سؤال تجربه‌محور (از خاطره‌ی خودشان)، یک سؤال فرضی (سناریوسازی)، و یک شروع داستان که می‌توانید نیمه‌کاره بگویید و بگذارید خودشان ادامه بدهند. لازم نیست هر سه را در یک جلسه بپرسید؛ یکی را انتخاب کنید یا بین کلاس‌های مختلف تنوع بدهید.

نیاز: ارتباط

۱ احترام به نوبت صحبت

تجربه‌محور: «وقتی داری حرف می‌زنی و کسی گوش نمی‌ده، چه حسی داری؟»

فرضی: «اگه قانون کلاس این باشه که هرکی بلندتر داد بزنه حرفش شنیده می‌شه، دوست داری اونجا باشی؟»

شروع داستان: «یه روز تو یه کلاس، دو نفر همزمان شروع کردن به حرف زدن و هیچ‌کدوم صدای اون یکی رو نشنیدن...»

چرا مهمه: این حس، خودش دلیل قانون «یکی‌یکی صحبت کردن» را می‌سازد، نه شما.

نیاز: شایستگی

۲ مراقبت از وسایل مشترک کلاس

تجربه‌محور: «اگه وسیله‌ای که خیلی دوستش داری رو کسی بدون اجازه بشکنه، چه حسی داری؟»

فرضی: «اگه هرکس فقط به فکر خودش باشه و مراقب وسایل مشترک نباشه، بعد چند ماه کلاس چه شکلی می‌شه؟»

شروع داستان: «یه کلاس، یه ضبط‌صوت مشترک داشت که همه دوستش داشتن، تا اینکه یه روز...»

چرا مهمه: وسایل کلاس امانت مشترک همه است، نه فقط وسیله‌ای متعلق به معلم.

نیاز: امنیت روانی

۳ کمک به جای قضاوت

تجربه‌محور: «یادته یه بار جواب رو اشتباه گفتی و یکی بهت خندید؟ چه حسی داشتی؟»

فرضی: «اگه کلاس ما جایی باشه که هیچ‌کس از اشتباه کردن نمی‌ترسه، چه اتفاقی می‌افته؟»

شروع داستان: «یه دانش‌آموز یه بار جواب اشتباه داد و بقیه خندیدن؛ از اون روز دیگه دستش رو بالا نبرد...»

چرا مهمه: کلاسی که از اشتباه کردن نمی‌ترسد، بیشتر یاد می‌گیرد و بیشتر مشارکت می‌کند.

ادامه‌ی ۵ قانون طلایی

دو قانون باقی‌مانده

نیاز: اعتماد

۴ صداقت حتی وقتی اشتباه می‌کنیم

تجربه‌محور: «دوست داری وقتی اشتباه می‌کنی، باهات چطور رفتار بشه؟»

فرضی: «اگه بدونی گفتن حقیقت باعث دردسر نمی‌شه، راحت‌تر حقیقت رو می‌گی یا نه؟»

شروع داستان: «یه دانش‌آموز کتابی رو که امانت گرفته بود پاره کرد و نمی‌دونست باید چیکار کنه...»

چرا مهمه: صداقت وقتی رشد می‌کند که پیامدش ترسناک نباشد، بلکه فرصت جبران باشد.

نیاز: خودمختاری

۵ مشارکت فعال به جای سکوت

تجربه‌محور: «تو کلاسی که فقط معلم حرف می‌زنه، چه حسی داری؟»

فرضی: «فکر می‌کنی کلاسی که همه نظر می‌دن بهتره یا کلاسی که فقط معلم حرف می‌زنه؟»

شروع داستان: «تو یه کلاس، یه بچه همیشه ایده‌های خوبی داشت ولی هیچ‌وقت دستش رو بالا نمی‌برد...»

چرا مهمه: مشارکتی که خواسته‌ی خودشان باشد، پایدارتر از مشارکتی است که با دستور گرفته شود.

نکته‌ی اجرایی

لازم نیست همه‌ی این پنج قانون را در یک جلسه بسازید. می‌توانید در هفته‌ی اول، دو یا سه‌تا را با دقت کار کنید و بقیه را در جلسه‌های بعدی کلاس اضافه کنید – کیفیت گفت‌وگو مهم‌تر از سرعت رسیدن به لیست کامل است.

برای وقتی به سؤالات بیشتری نیاز دارید

سؤالات اضافه، دسته‌بندی‌شده بر اساس نیاز

این سؤالات را می‌توانید در طول سال، در جلسه‌های تثبیت قانون یا وقتی یک قانون کم‌فراموش می‌شود، دوباره استفاده کنید تا سؤال تکراری نشود.

احترام و ارتباط

۱. اگر بخواهی به نفر بهت احترام بذاری، چیکار باید بکنی؟
۲. تا حالا شده حرفتو قطع کنن؟ چه حسی داشتی؟
۳. چطور می‌فهمی یکی داری واقعاً بهت گوش می‌ده؟

مسئولیت‌پذیری

۱. به کاری هست که هرروز خودت به‌تنهایی انجامش می‌دی؟ چه حسی داری؟
۲. اگر به کار گروهی رو یکی از اعضا انجام نده، چه اتفاقی می‌افته؟
۳. فرق «مجبور بودن به یه کار» با «مسئول یه کار بودن» چیه؟

همکاری و کار تیمی

۱. بهترین کار گروهی‌ای که تا حالا داشتی چی بوده؟ چرا خوب بود؟
۲. تو به تیم، بدترین اتفاقی که می‌تونه بیفته چیه؟
۳. وقتی نظرت با بقیه‌ی گروه فرق داری، چیکار می‌کنی؟

صداقت و اعتماد

۱. فرق دروغ گفتن با ساکت‌موندن چیه؟
۲. به چه کسی راحت‌تر حقیقت رو می‌گی؟ چرا به اون آدم؟

مشارکت و خلاقیت

۱. به ایده‌د داشتی که نگفتیش چون فکر کردی مسخره‌ست؟ الان چه حسی داری؟
۲. چی باعث می‌شه یه نفر تو کلاس راحت‌تر دستشو بالا ببره؟

فقط پرسیدن کافی نیست

۴ روش خلاقانه برای ساختن قانون با بچه‌ها

۱. روش داستان ناتمام

یکی از «شروع داستان‌های» صفحه‌ی قبل را بگویید و جمله را نصفه رها کنید. از دانش‌آموزها بخواهید ادامه‌ی داستان و پایان آن را خودشان بسازند. قانون از دل همان پایانی که خودشان انتخاب می‌کنند بیرون می‌آید. **نکته: این روش برای سنین پایین‌تر خیلی جواب می‌دهد.**

۲. رأی‌گیری بی‌صدا با کارت رنگی

چند پیشنهاد قانون را روی تخته بنویسید. به هر دانش‌آموز دو کارت رنگی (مثلاً سبز و قرمز) بدهید تا بدون حرف‌زدن، فقط با بالا بردن کارت رأی بدهند. این روش از فشار همسالان (رأی‌دادن مثل بقیه) جلوگیری می‌کند و نظر واقعی هرکس را نشان می‌دهد.

۳. نمایش کوتاه (نقش‌بازی)

از دو داوطلب بخواهید یک موقعیت را دوبار بازی کنند: یک‌بار بدون رعایت قانون، یک‌بار با رعایتش (مثلاً یکی حرف بقیه را قطع می‌کند، بعد نمی‌کند). بعد از بقیه پرسید کدام صحنه بهتر بود و چرا – جواب‌شان همان دلیل قانون می‌شود.

۴. دیوار قانون‌های تصویری

بعد از توافق روی هر قانون، از چند دانش‌آموز بخواهید آن را با یک نقاشی ساده یا نماد روی یک برگه نشان بدهند و به دیوار کلاس بچسبانید. قانونی که خودشان تصویرش را کشیده‌اند، برایشان ملموس‌تر و به یادماندنی‌تر می‌ماند.

هفت گام برای ساختن مشارکتی قانون‌ها

این ترتیب را در هفته‌ی اول اجرا کنید

- ۱ **توضیح هدف، نه اعلام قانون**
بگویید امروز قرار است قانون‌های کلاس را با هم بسازید، نه اینکه از قبل چیزی نوشته شده.
- ۲ **طرح سؤال کاوشگر برای هر حوزه**
سؤال‌های صفحه‌ی قبل را یکی‌یکی بپرسید و چند ثانیه سکوت کنید تا واقعاً فکر کنند.
- ۳ **جمع‌آوری پیشنهادهای روی تخته**
هر جوابی را که می‌دهند، با کلمات خودشان (نه بازنویسی‌شده) روی تخته بنویسید.
- ۴ **دسته‌بندی و رسیدن به پنج قانون نهایی**
پیشنهادهای مشابه را با کمک خودشان زیر یک عنوان جمع کنید تا به پنج قانون برسید.
- ۵ **پرسیدن «چرا این مهمه» از خودشان**
برای هر قانون بپرسید چرا فکر می‌کنند این مهم است – دلیل را خودشان بگویند، نه شما.
- ۶ **نوشتن نهایی با زبان خودشان**
قانون نهایی را با همان لحن و کلماتی که خودشان گفتند بنویسید، نه لحن رسمی معلم.
- ۷ **تعهد جمعی**
با یک حرکت ساده (دست‌دادن، امضای جمعی، یا رأی بلندکردن دست) روی این پنج قانون تعهد بگیرید.

برگه‌ی مشارکتی ساخت قانون‌ها

این برگه را چاپ کنید و بین دانش‌آموزها پخش کنید

بعد از پرسیدن سؤال‌های کاوشگر، از هرکدام بخواهید پیشنهاد نهایی‌شان را برای یک قانون اینجا بنویسند. این کار هم مشارکت واقعی می‌سازد، هم به شما کمک می‌کند در دسته‌بندی قانون‌های نهایی، از خود جمله‌های آن‌ها استفاده کنید.

موقع پخش برگه بگویید

«هرکدام‌تون به پیشنهاد برای قانون کلاس دارید که فکر می‌کنید بهش نیاز داریم، بنویسید. لازم نیست قشنگ بنویسید، فقط صادقانه بنویسید.»

#	نام دانش‌آموز	پیشنهاد قانون
۱		
۲		
۳		
۴		
۵		
۶		
۷		
۸		

پیش از جلسه، این‌ها را چک کنید

یک مرور دودقیقه‌ای، قبل از ورود به کلاس

- ☐ پنج سؤال کاوشگر را خوانده و برای لحن کلاس خودم تنظیم کرده‌ام
- ☐ برگه‌ی مشارکتی ساخت قانون‌ها را چاپ کرده‌ام
- ☐ ترتیب هفت‌گانه‌ی جلسه را مرور کرده‌ام
- ☐ جایی برای نوشتن پیشنهادهای بچه‌ها روی تخته در نظر گرفته‌ام
- ☐ برای «چرا این مهمه»، آماده‌ام سکوت کنم و بگذارم خودشان جواب بدهند
- ☐ شکل تعهد جمعی پایان جلسه را انتخاب کرده‌ام

یادآوری

قبل از محتوا، امنیت روانی بساز – همین اصل، هم برای جلسه‌ی اولیا درست است، هم برای ساختن قانون کلاس با خود دانش‌آموزها.